

وضعیت اطراف قراردادهای ارزشهای مجازی در زمینه سرمایه گذاری های مشترک از منظر نظام حقوقی ایران، فرانسه و انگلستان

غلام نبی فیضی چکاب

استادیار، گروه حقوق، دانشکده حقوق، دانشگاه علامه طباطبایی ره

محمد تقی زاده^۱

دانشجوی دکتری تخصصی حقوق خصوصی دانشگاه علامه طباطبایی ره

چکیده

اگرچه اکنون رژیم خصوصی خاصی در زمینه حقوق و تعهدات طرفین قراردادهای ارزشهای مجازی وجود ندارد اما می توان از قوانین بالاخص قوانین بین المللی موجود بهره گرفت از جمله ماده ۵ قانون نمونه آنستیرال مقرر می دارد: (اثر حقوقی و اعتبار و نفوذ اطلاعات نباید به صرف این که در شکل داده پیام است، انکار شود). یا ماده ۷ قانون یکنواخت معاملات الکترونیکی متذکر می شود: (اثر حقوقی و قابلیت اجرای یک قرارداد نباید به صرف آنکه داده های الکترونیکی در انعقاد آن نقش داشته اند، انکار شود) در نظام حقوقی ایران با توجه به ماده ۱۸۳ قانون مدنی که قراردادهای ارزشهای مجازی را، نوعی از توافق می داند میان دو یا چند نفر که آن را مورد قبول اتفاق همدیگر قرار بدهند و از این منظر، قراردادهای ارزشهای مجازی می تواند مشمول ماده ۱۸۳ فوق الذکر گردد؛ بایستی گفت که قراردادهای ارزشهای مجازی، نوعی عقد در چارچوب قانون مدنی ایران است. هم چنین، بایستی گفت که قراردادهای ارزشهای مجازی بر مبنای کلیت رویکرد نظام حقوقی ایران هم می توانند به صورت عقود تملیکی و هم عقود عهدی منعقد شوند. این مقاله به روش توصیفی-تحلیلی و با بهره گیری از منابع کتابخانه ای به این پرسش پاسخ می دهد که از منظر نظام حقوقی ایران، قراردادهای ارزشهای مجازی در زمینه سرمایه گذاری های مشترک چه جایگاهی دارند؟

کلیدواژگان: اطراف قراردادهای ارزشهای مجازی، فرانسه، انگلستان، ایران، سرمایه گذاری مشترک، عقود تملیکی، عقود عهدی.

مقدمه

در قراردادهای ارزشهای مجازی، عیوبی که ممکن است بر اراده در قراردادهای سنتی وجود داشته باشد از جمله دستکاری و سانسور، به هیچ وجه امکان وقوع ندارد و همین امر، امنیت قراردادهای ارزشهای مجازی را نسبت به قراردادهای سنتی بسیار بالا برده و تمایل افراد را به انعقاد چنین قراردادهایی بالا می‌برد.^۱ قراردادهای ارزشهای مجازی در شرایط فعلی برای جمهوری اسلامی ایران نیز واجد اهمیت بوده چرا که وجود تحریم‌های بین‌المللی مانع از انتقال مقادیر مالی و پولی از طرف خارجی به ایران و بالعکس شده و از آنجا که این قراردادها، امروزه عمدتاً در حوزه ارزشهای دیجیتال به کار گرفته می‌شوند؛ می‌تواند راهکارهای مناسبی برای ایفای تعهدات قراردادی در حوزه سرمایه‌گذاری‌های مشترک باشد. البته همان‌گونه که گفته شد، قراردادهای ارزشهای مجازی معمولاً بر روی بلاک چین اجرایی می‌شوند ولی این امر دلالت بر آن ندارد که در همه وضعیت‌ها، این قراردادها در فضای بلاک چین اجرایی می‌شوند. در محیط بلاک چین، هر بلوک داده‌ها فوراً از طریق یک خط ارتباطاتی به نام (هش^۲) به بلوک داده‌های قبلی متصل می‌شوند. (هش) از طریق یک سری عملیات ریاضی که بر روی پلاتفرم بلاک چین وجود دارد و داده‌ها را به مجموعه‌ای از ارزش‌ها منتقل می‌سازد، تولید می‌شود (Solorio et al, 2019: p 29). هرگونه تغییرات در معاملات صورت گرفته، در بلوک‌های داده جدید نوشته شده و به پایان زنجیره متصل می‌شود. بدین صورت، بلاک چین قصد دارد تا اطلاعات کاملی از معاملاتی که در فضای بلاک چین منعقد می‌شوند را از زمانی که اولین بلوک تشکیل شد، دربرداشته باشد. به طور کلی، بلاک چین، سه کارکرد اصلی و عمده با خود دارد:

الف- انتقال‌های ناشناس دارایی‌های دیجیتال

ب. ذخیره و راستی‌آزمایی دارایی‌های دیجیتال از جمله سند مالکیت اموال و اوراق بهادار

ج- ایجاد و اجرای قراردادهای ارزشهای مجازی (Ma et al, 2019: p).

ادبیات تحقیق

قراردادهای ارزشهای مجازی

در اسناد بین‌المللی یا داخلی، تعریفی از قراردادهای ارزشهای مجازی وجود ندارد و همین امر موجب شده است که تمامی تعاریفی که در ارتباط با قراردادهای مزبور وجود دارند، در دکتترین حقوقی مطرح باشند. در این ارتباط در دکتترین حقوقی اعم از حقوقی داخلی و حقوقی تجاری بین‌المللی، تعاریف متعددی از قراردادهای ارزشهای مجازی وجود دارند که می‌توان برخی ویژگی‌های مشابهی را برای قراردادهای مزبور،

¹ Ibid .

² Hash

در این نوع تعاریف استخراج نمود (Bachert, 2012: p 112).^۱ از جمله این تعریف که، قراردادهای ارزشهای مجازی، برنامه‌هایی هستند که معمولاً بر روی بلاک چین ذخیره می‌شوند و زمانی اجرایی می‌شوند که شرایط از پیش تعیین شده محقق شوند (Kawa and Maryniak, 2018: p 44). در تعریف کمیته تجارت دیجیتال (Schäfer, 2019: p 90) مجلس سنای ایالات متحده در قراردادهای ارزشهای مجازی آمده است: (یک کد الکترونیک است که در آن، موارد ذیل وجود دارند: الف- شرط خاص در این نوع قراردادها، قابلیت اجرای خودکار است که بر مبنای آن، کارکردهای از پیش تعیین شده می‌توانند در ارتباط با قرارداد بین طرفین اجرایی شوند و بر روی بلاک چین یا سایر شبکه‌های توزیع شونده ذخیره و مورد پردازش قرار بگیرند و با امضای دیجیتال تصدیق شوند (ابراهیمی غفار، ۱۳۹۶، ص ۶).^۲) برخی نیز قراردادهای ارزشهای مجازی را به این صورت تعریف نموده‌اند که قراردادهای ارزشهای مجازی، قراردادهای الکترونیکی هستند که تمامی مقتضیات و مولفه‌هایی را که یک قرارداد بایستی در یک نظام حقوقی از آن برخوردار باشد، از آن بهره‌مند است و پس از این که قراردادهای این چنینی منعقد گردید به صورت کدهای بهینه‌سازی شده در بستر

^۱ به طور کلی بایستی گفت که در فضای بلاک چین، معاملات از سه ساختار برخوردارند: ۱) شخص الف، پیامی را به شبکه‌ای ارسال می‌کند و در آن معامله‌ای را اعلان می‌نماید؛ ۲) شخص ب از طریق اعلام قبولی، معامله را مورد پذیرش قرار می‌دهد؛ ۳) شبکه‌ای که طرفین معامله در آن مبادله می‌نمایند، اصالت و صحت قرارداد را تایید می‌نماید. مشکل در معاملات در فناوری بلاک چین در مواردی بروز می‌نماید که یکی یا هر دو طرف معامله درصدد بازنگری در قرارداد به منظور شامل شدن شرایط بیشتر باشد. برای نمونه در نظر داشته باشید که شخص الف و شخص ب تمایل داشته باشند تا شرط چهارمی را به ساختار قراردادی در فناوری بلاک چین اضافه کنند از جمله آنکه زمان اجرای قرارداد، زمان خاصی بوده یا در مورد قابل فسخ بودن یا غیرقابل فسخ بودن قرارداد در اثر یک واقعه خاص توافق کنند. با این بازنگری، ممکن است احتمالات بسیاری ایجاد شود و حل آن بسیار مشکل خواهد بود. در حال حاضر، توسعه دهندگان نمی‌توانند متن قراردادهای هوشمند در حوزه فناوری بلاک چین را تغییر بدهند از آن رو که این موضوع، بازنگری پروتکل‌ها را اقتضاء کرده که این امر نیز مستلزم اجماع گسترده‌ای است.

در قراردادهای هوشمندی که در فضای بلاک چین منعقد و اجرایی می‌شوند، توسعه دهندگان معمولاً تمایل آن دارند تا کدهای خود را به مجموعه گسترده‌ای از سرمایه‌گذاران بفروشند تا این که به سرمایه‌گذاران معدودی. این امر به دلیل این واقعیت است که بلاک چین، تابع امور بیرونی گسترده شبکه‌ای است. به علاوه، توسعه دهندگان می‌توانند تمایل به تشویق فروش کدها در بازار دوم اوراق بهادار شوند تا بتوانند به محض آنکه از قیمت بیشتری برخوردار شدند، فروش مجدد کنند. در این راستا، مشتریان یا همان سرمایه‌گذاران این توسعه دهندگان، به صورت تصادفی انتخاب می‌شوند و این نیز به این دلیل است که بلاک چین، یک فضای غیرمتمرکز بوده و توسعه دهندگان نمی‌توانند اغلب سود بدست آوردند مگر آنکه بخشی از کدهایی را که بعداً به فروش خواهد رسید برای خود نگاه دارند تا بتوانند متعاقباً آن‌ها را با قیمت بالاتری به فروش برسانند.

^۲ شایع‌ترین پلت فرم قرارداد هوشمند که در جولای ۲۰۱۵ میلادی راه‌اندازی شده است، مربوط به اتریوم است. ضرورت‌های مختلفی برای قراردادهای هوشمند وجود دارند که عبارتند از فرآیندهای نامناسب، تاخیر در تسویه، تقلب، ریسک‌های متمرکز و هزینه سربار. قراردادهای هوشمند در حوزه‌های مختلفی به کار گرفته می‌شوند که می‌توان آن‌ها را در دو بخش بازارهای سرمایه و بانکداری سرمایه و بانکداری خرد و بانکداری تجاری تقسیم نمود. بازارهای سرمایه و بانکداری سرمایه، خود به سه بخش عرضه اولیه سهام، وام‌های سندیکا و زیرساخت بازار بورس اوراق بهادار و بانکداری خرد و بانکداری تجاری خود به تجارت بین الملل، قرض وام رهن و تامین مالی جمعی برای استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های کوچک و بزرگ تقسیم می‌شوند. برای اطلاعات بیشتر در این مورد ن.ک به: ابراهیمی غفار، زهرا؛ قراردادهای هوشمند و نقش آنها در خلق ارزش از منظر بانک‌ها، هفتمین همایش سالانه بانکداری الکترونیک و نظام‌های پرداخت، ۱۳۹۶، ص ۶.

بلاک چین قرار می‌گیرد بدون اینکه امکان تغییر مفاد آن وجود داشته باشد و امکان بازیابی اطلاعات آنها وجود دارد.^۱

پیش از این که قراردادهای ارزشهای مجازی بتواند بر روی یک بلاک چین خاص، اجرایی شود، یک گام دیگر لازم است و آن، پرداخت هزینه معاملاتی است برای قراردادی که بر روی یک بلاک چین اضافه گردیده است. علی‌رغم انتقاداتی که به قراردادهای ارزشهای مجازی بیان می‌شود از جمله تمرکز اختیارات مربوط به اجرای قرارداد تحت ید یک قدرت مرکزی یا خطر افشاء یا دسترسی به داده‌های شخصی اشخاص معامله‌کننده در فضای بلاک چین^۲؛ آنها معمولاً به منظور اجرای خودکار یک قرارداد بکار بسته می‌شوند به نحوی که همه مشارکت‌کنندگان می‌توانند فوراً بخشی از نتیجه باشند بدون این که دخالت یک عامل واسطه به میان باشد یا ضرر زمانی مورد بحث باشد.^۳

سرمایه‌گذاری مشترک

ویژگی مشترک بودن در سرمایه‌گذاری مشترک، آن را به نوعی به تضامنی بودن نزدیک می‌نماید. به عبارت دیگر، در سرمایه‌گذاری مشترک، هر یک از شرکاء نه تنها به اندازه آورده خود در قبال کل بدهی‌های مربوط به این سرمایه‌گذاری‌ها مسئولیت قانونی دارد بلکه فراتر از این آورده نیز نسبت به کل بدهی‌ها مسئولیت مزبور را خواهد داشت. البته این مشترک بودن نه تنها در بدهی‌ها و هزینه‌های تحمیل شده بلکه در آورده‌ها و سودهای سرمایه‌گذاری مشترک نیز صدق پیدا می‌کند.

بنابراین مهم‌ترین اثر مشترک بودن در سرمایه‌گذاری مشترک، تضامنی بودن مسئولیت قانونی است. مسئولیت تضامنی، یکی از مهم‌ترین ساز و کارهای قانونی است که قانون‌گذاران، جهت تضمین ایفای تعهدات یا جبران خساراتی که به بار می‌آید، پیش‌بینی می‌نمایند. این راهکار، موجب ایجاد سطح بالایی از امنیت در روابط مالی می‌شود و بر اعتبار طلب می‌افزاید و طلبکار در این نوع سرمایه‌گذاری‌ها، از خطرات ناشی از ورشکستگی و عدم ایفای تعهدات مالی مدیون اصلی در امان می‌ماند (درویشی هویدا، ۱۳۹۴: ۵۴).

البته با توجه به عدم پیش‌بینی قانونی در مورد نوع مسئولیت تضامنی در سرمایه‌گذاری مشترک، این ابهام هم‌چنان وجود دارد که آیا بایستی مسئولیت تضامنی در سرمایه‌گذاری‌های مشترک را به عنوان مسئولیت تضامنی طولی، مسئولیت تضامنی عرضی یا مسئولیت تضامنی قراردادی تلقی نمود. بدیهی است که انتخاب هر یک از

^۱ یکی از بحث‌برانگیزترین موضوعات مرتبط با قراردادهای هوشمند، ابهامات پیرامون زمان و مکان انعقاد قرارداد است. اگرچه می‌توان بر مبنای ماده ۶ قانون تجارت الکترونیک، قائل به این بود که نظریه ارسال است که بایستی در مورد زمان و مکان انعقاد قرارداد مورد رعایت قرار بگیرد اما هم‌چنان به علت ابهاماتی که در زمینه قراردادهای هوشمند وجود دارد، نمی‌توان این ملاک را در مورد قراردادهای اخیر اجرایی نمود.

^۲ Committee of Digital Commerce

^۳ <https://www.ibm.com/topics/smart-contracts>

این انواع مسئولیت تضامنی، می تواند آثار متفاوتی را در سرمایه گذاری های مشترک با خود به همراه داشته باشد (دیلمی، ۱۳۹۰: ۹۲).

نحوه اعمال و مزیت های توجه به وضعیت اطراف قراردادهای ارزشهای مجازی در سرمایه گذاری های

مشترک

نحوه اعمال

نکته مهمی که در مورد قراردادهای ارزشهای مجازی بایستی مورد اشاره قرار بگیرد، این است که با اینکه استفاده از قراردادهای مزبور می تواند منتهی به کاهش هزینه های اجراء و ایفای تعهد قراردادی شود، صرفا می تواند جایگزین تعهدات قراردادی شود که به صورت عینی است برای نمونه در صورتی که مورد معامله واقع شود، طرف مقابل ملزم به پرداخت ثمن معامله خواهد بود. اما در صورتی که تعهدات به صورت ذهنی باشند برای نمونه ارزیابی این که طرف قراردادی، حداکثر تلاش خود را برای ایفای تعهدات قراردادی اش به کار بسته است، نمی توان قراردادهای ارزشهای مجازی را به عنوان یک جایگزین در مورد این نوع قراردادها مطرح نمود. از آنجا که قراردادهای ارزشهای مجازی در مراحل اولیه پیدایش خود هستند، هیچ رویه قضایی وجود ندارد که مستقیما موضوع قابلیت اجراء این قراردادها را مورد نظر قرار داده باشد. از نظر حقوق داخلی ایالات متحده آمریکا،

دو - در واقع، می توان، قراردادهای ارزشهای مجازی را یک نوع قراردادهای خوداجراء دانست که شرایط توافق بین خریدار و فروشنده مستقیما به صورت کد و رمز درآمده است. این کد و توافقی که مندرج در آن است، در شبکه ای غیرمتمرکز به نام بلاک چین قرار گرفته است. این کد بر اجرای قرارداد نظارت نموده و معاملات قابل رصد بوده و غیرقابل بازگشت هستند. قراردادهای ارزشهای مجازی بدون نیاز به رعایت قوانین و مقررات دولت خاصی به اجراء درمی آیند و بنابراین هم چنان بحث ها در مورد قوانین حاکم بر اجرای آن ها در صورت وقوع اختلاف وجود دارد (<https://www.investopedia.com/terms/s/smart-contracts.asp>).

مزیت های قراردادهای ارزشهای مجازی

قراردادهای ارزشهای مجازی نسبت به قراردادهای سنتی مزیت های زیادی دارد از جمله که ایفای تعهدات قراردادی به هیچ وجه با مشکلات عمده مواجه نمی شود چرا که از طریق هوش مصنوعی که در سامانه های بلاک چین وجود دارد، ایفای تعهدات به صورت خودکار انجام می پذیرد. قراردادهای ارزشهای مجازی، زمان بر نیستند برخلاف قراردادهای سنتی که عموما مدت دار بوده و نمی تواند مطالبات و نیازمندی های طرفین را در زمان مقتضی تحقق بخشند. در قراردادهای سنتی، نقل و انتقال به صورت دستی و فیزیکی انجام می شود و در این چارچوب، می تواند اختلافات فراوانی هم چون عدم تطابق مورد معامله با اوصاف از قبل اعلام

شده بوجود آید در حالی که این مشکل در قراردادهای مجازی به هیچ وجه امکان وقوع ندارد. ایفای تعهدات قراردادی در قراردادهای سنتی از طریق استناد به منابع قانونی صورت می‌پذیرد. این در حالی است که در قراردادهای مجازی به این امر نیازی نیست. نهایتاً می‌توان گفت که مهم‌ترین وجه تمایز قراردادهای مجازی از قراردادهای سنتی، استفاده از فناوری بلاک چین است که اعتماد به واسطه را بدون تردید به ویژه سرمایه‌گذاران باقی گذاشته است. به عبارت دیگر، می‌توان این برداشت را ارایه نمود که قراردادهای مجازی، کدی است که صرفاً بر روی شبکه بلاک چین می‌تواند فعالیت داشته باشد و جدا از آن، هیچ‌گونه اعتبار یا حالت فعال بودن ندارد. هم‌چنین فعال بودن قراردادهای مجازی بر روی شبکه بلاک چین به این نوع قراردادها این امکان را می‌دهد تا برخلاف قراردادهای سنتی، قابل توقف نباشد به این معنا که فسخ قرارداد در قراردادهای مجازی برخلاف قراردادهای سنتی اصولاً معنا و مفهومی پیدا نمی‌کند. این قابل توقف نبودن قراردادهای مجازی به صورتی است که حتی خود برنامه‌نویس شبکه بلاک چین که قراردادهای مجازی در آن، معنا و مفهوم پیدا کرده است؛ نمی‌تواند اقدام به تغییر اطلاعات این قراردادها نماید.

تبیین جایگاه اطراف قراردادهای مجازی در زمینه سرمایه‌گذاری‌های مشترک در نظام حقوقی فرانسه

سیاست حقوقی دولت فرانسه نسبت به ارزشهای مجازی و قراردادهای ناظر بر آن، مشروط بر اینکه تنظیم شده باشند؛ یک نوع سیاست حمایتی است. بخش مرکزی این سیاست که در مه ۲۰۱۹ میلادی به واسطه قانون PACTE اعمال شده است، یک قانون‌گذاری خاص را برای ارایه‌دهندگان خدمات ارزشهای مجازی و ایجاب‌های اولیه در حوزه‌های نقل و انتقال ارزشهای مجازی در اختیار قرار می‌دهد. این قانون را می‌توان به عنوان اصلاحیه‌ای بر قانون پولی و مالی فرانسه محسوب نمود. نهاد بازارهای مالی فرانسه، مسئولیت اجرای این سیاست و انتشار توصیه‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها در این خصوص را برعهده دارد.

همان‌طور که پیشتر نیز در فصل پیشین مورد اشاره قرار گرفت، رویکرد نظام حقوقی فرانسه نسبت به نقل و انتقال ارزشهای مجازی بسته به تقسیم‌بندی کلی ارزشهای مجازی به دو دسته متفاوت است. اولین دسته، توکن‌های انتفاعی هستند که به عنوان یک دارایی غیرملموس تعریف شده‌اند که به شکل دیجیتال بوده و یک یا چند حق را که به واسطه یک دستگاه مشترک ثبت الکترونیکی مانند بیت‌کوین انتقال، نگهداری یا ثبت یا صادر شده است، مورد اشاره قرار داده و از طریق آن، امکان شناسایی مالک آن دارایی‌ها به صورت مستقیم یا غیرمستقیم فراهم شده است. مفهوم کلیدی این تعریف، نمایندگی یک حق از سوی صادرکننده آن به منظور

دسترسی به یک خدمت یا فناوری است. بنابراین، در قراردادهایی که در این حوزه منعقد می گردد، صرفاً حقوق و تعهدات طرفین محدود به همین موضوع است.

در مقابل، ارز مجازی یا کریپتوکارنسی در نظام حقوقی فرانسه ضرورتی ندارد تا حق دسترسی به یک خدمت یا فناوری را به دارنده آن بدهد. در این نوع ارزهای مجازی، قواعد نقل و انتقال با بخش قبلی متفاوت است به نحوی که برای چهار انتقال اول، بایستی حتماً با مجوز خاص صورت پذیرد.

تبیین جایگاه اطراف قراردادهای ارزهای مجازی در زمینه سرمایه گذاری های مشترک در نظام حقوقی انگلستان

در نظام حقوقی انگلستان، بسته به نحوه تعامل، رمزارزها به سه طبقه دسته بندی می شوند: ۱- رمز ارز بسته : این نوع رمزارزها برای خرید کالاها و خدمات مجازی در داخل جامعه مجازی واقعی منظور شده و کاربران پول را از طریق برخی فعالیت ها به دست می آورند؛ ۲- رمزارزها با جریان یکطرفه : رمزارزها به جای پول واقعی خریداری شده اما امکان تبدیل معکوس آن وجود ندارد؛ ۳- رمزارزها با جریان دو طرفه : در این نوع رمزارزها، می توان از آنها برای خرید پول واقعی استفاده کرد و هم چنین آنها را توسط وب سایت ها یا استخراج گره های خاص دوباره تبدیل معکوس نمود (Kuo Chuen, 2015 : p 14).

در نظام حقوقی کشورهای مختلف نیز ارزهای مجازی به انواع مختلفی تقسیم شده اند برای نمونه ارزهای مجازی در نظام حقوقی انگلستان به سه دسته (توکن های مبادلاتی^۱)، (توکن های وثیقه ای^۲) و (توکن های انتفاعی^۳) تقسیم بندی می شوند و بر این اساس نوع تجارت آنها با یکدیگر تفاوت دارد. توکن های مبادلاتی به انواعی از ارزهای مجازی مانند بیت کوین، لیتکوین و مشابه آن اطلاق می شوند که از یک پلاتفرم استفاده کرده و تحت نظارت بانک مرکزی یا یک نهاد حاکمیتی نیستند. آنها صرفاً می توانند به عنوان یک وسیله پرداخت استفاده شوند. توکن های وثیقه ای که از نظر نظام حقوقی انگلستان تحت پوشش مفهومی (سرمایه گذاری خاص) مندرج در قانون بازارها و خدمات مالی قرار می گیرند، حقوقی از جمله مالکیت، بازپرداخت مبلغ خاص پولی یا مشارکت در سودهای آینده را برای دارنده آن ایجاد می نمایند. توکن های انتفاعی نیز به دسته ای از ارزهای مجازی اطلاق می شوند که مبادلات آن ها، برای طرف دارنده صرفاً حق خرید محصولات تجارتي را فراهم می نماید.

هم چنین رمزارزها از نظر متمرکز بودن یا غیرمتمرکز بودن نیز تقسیم بندی می شوند. رمز ارزهای متمرکز، دارای یک سیستم متمرکز برای تایید کردن و انجام معاملات با صادر کننده است در حالی که رمزارزهای غیر

^۱ "Exchange Tokens"

^۲ "Security Tokens"

^۳ "Utility Tokens"

متمرکز، معاملات از طریق شبکه‌ای از کاربران تایید و انجام می‌شود که بعضی فعالیت‌های خاص را انجام می‌دهند که نمونه بارز آن بیت کوین است.

برخی از نظام‌های رمزارزی پیش استخراجی هستند و پاداش‌هایی برای اولین استخراج‌کنندگان دارند. پیش استخراج بدین معنا است که ارز از سوی بنیان‌گذاران آن ارز قبل از استخراج کدی که در دسترس عموم قرار خواهد گرفت؛ ایجاد می‌شود. غالباً این شیوه به عنوان یک رویه تدلیس آمیز دیده می‌شود و می‌تواند به عنوان بخش اساسی یک طراحی دیجیتال رمزارزها استفاده شود (Narayanan et al, 2016 : p 91). از سوی دیگر، رمزارزهای بسیار معدودی هستند که می‌توانند با ارزش‌های واقعی مبادله شده و بانک‌ها معمولاً خدماتی را در ارتباط با آنها ارائه نداده و برخی از آنها از ارائه خدمات به شرکت‌های ارزش‌های مجازی خودداری می‌کنند. هم‌چنین، اسناد مالی سنتی از حمایت‌های قوی مشتری برخوردارند. با این حال، در صورتی که رمزارزها مفقود یا به سرقت روند، مشخص نیست که چه ساز و کاری برای محدود کردن خسارات وارده به صاحب آن وجود دارد. هم‌چنین امکان از دست دادن دائمی رمزارزها به دلیل وجود یک بدافزار یا مفقود شدن اطلاعات وجود دارد.

در بریتانیا پس از اینکه اداره درآمدها و گمرکات پادشاهی در سال ۲۰۱۵ میلادی اعلام نمود که :
(بخش‌داری رمزارزی به سرعت در حال توسعه و رشد است. واژگان شناسی، انواع کوین‌ها، توکن‌ها و معاملات می‌توانند متغیر باشند. رفتار مالیاتی با رمزارزها به سبب ماهیت در حال رشد فناوری و حوزه‌هایی که ارزش‌های مجازی در آن استفاده می‌شوند، در حال تغییر است.... دیدگاه‌های ما می‌تواند هم‌چنان که این بخش در حال تغییر است، دچار تحول شود.) (Popkova, 2019: p 1233).

در هر صورت، نظام مالیاتی بریتانیا رویکرد متفاوتی را نسبت به رمزارزها نسبت به سایر نظام‌های مالیاتی در پیش گرفته است به نحوی که در این نظام مالیاتی، ارزش‌های مجاز نه پول و نه ارز تلقی می‌شوند بلکه همان گونه که در بخش مربوط به ارزش‌های مجازی بیان شد به عنوان (توکن^۲) تلقی می‌شوند (Bal, 2018: p 119). نظام مالیاتی بریتانیا از سال ۲۰۱۷ میلادی و پیش از خروج این کشور از اتحادیه اروپایی، در اثر توافق وزارت امور مالی بریتانیا و اتحادیه اروپایی، توافق بر آن شد تا از ناشناس بودن طرفین معاملات ارزش‌های مجازی جلوگیری به عمل آید.

¹ “The cryptoassets sector is fast-moving and developing all the time. The terminology, types of coins, tokens and transactions can vary. The tax treatment of cryptoassets continues to develop due to the evolving nature of the underlying technology and the areas in which cryptoassets are used...our views may evolve further as the sector develops.”

² “ Tokens “

تبیین جایگاه اطراف قراردادهای ارزشهای مجازی در زمینه سرمایه گذاری های مشترک در نظام حقوقی ایران

رویکرد نظام حقوقی ایران نسبت به سرمایه گذاری مشترک

سرمایه گذاری مشترک، نوعی خاص از همکاری ها در حوزه تجاری است که در آن، مدیریت یک نوع فعالیت خاص تجاری به صورت مشترک توسط طرفین قرارداد انجام می پذیرد و طرفین در سود و زیان عاید از قرارداد مزبور با یکدیگر شریک هستند. از آنجا که موضوع سرمایه گذاری در نظام حقوقی ایران، در قالب سرمایه گذاری خارجی مورد نظر قرار می گیرد؛ بنابراین بایستی به چارچوب های سرمایه گذاری خارجی که بر طبق قوانین موضوعه ای مانند قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی در نظام حقوقی ایران وجود دارد، دقت نمود. بر اساس مولفه های مورد نظر در سرمایه گذاری مشترک، این نوع سرمایه گذاری ها را بایستی به عنوان یک نوع سرمایه گذاری مستقیم محسوب نمود. موضوع سرمایه گذاری مشترک در نظام حقوقی ایران به ویژه پس از بازنگری در قانون بورس اوراق بهادار ایران در سال ۱۳۸۴ و ابلاغ سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مورد نظر قرار گرفت (زارع و احمدی، ۱۳۹۷: ۲۹).

به طور کلی، در نظام حقوقی ایران به منظور تجویز سرمایه گذاری مشترک، سرمایه گذار خارجی بایستی سرمایه خود را بر مبنای قانون تشویق و حمایت از سرمایه گذاری خارجی به بخشی از قلمروی سرزمینی جمهوری اسلامی ایران وارد نماید تا بتوان از این سرمایه در سرمایه گذاری های مشترک استفاده نمود و بایستی حتما این سرمایه در یک بنگاه اقتصادی سرمایه پذیر وارد شود (مظلومی و دیگران، ۱۳۹۸: ۳۷-۳۸).

رویکرد نظام حقوقی ایران نسبت به وضعیت اطراف قراردادهای ارزشهای مجازی در زمینه سرمایه گذاری مشترک

در نظام حقوقی ایران با توجه به ماده ۱۸۳ قانون مدنی که قراردادهای ارزشهای مجازی را، نوعی از توافق می داند میان دو یا چند نفر که آن را مورد قبول اتفاق همدیگر قرار بدهند و از این منظر، قراردادهای ارزشهای مجازی می تواند مشمول ماده ۱۸۳ فوق الذکر گردد. هم چنین، بایستی گفت که قراردادهای ارزشهای مجازی بر مبنای کلیت رویکرد نظام حقوقی ایران هم می توانند به صورت عقود تملیکی و هم عقود عهدی منعقد شوند. عقود تملیکی در قالب و ساختار انتقال مالکیت کالایی یا خدماتی یا وجهی در ازای وجهی دیگر صورت می پذیرد و این وجه می تواند رمزارزهای مجازی یا دارایی های هوشمند باشد. در مقابل، عقود عهدی که در زمینه قراردادهای ارزشهای مجازی منعقد می شوند می توانند در سه گروه یک تعهدی، دو تعهدی و سه تعهدی قرار بگیرند. در عقود عهدی یک تعهدی، یک طرف قرارداد در صورت تحقق شروطی که در آن قرارداد مندرج شده است، ملتزم به پرداخت مبلغ قرارداد به صورت دارایی هوشمند یا رمزارز مجازی می

گردد. این نوع قراردادهای ارزشهای مجازی بدین صورت است که پس از اینکه قراردادهای ارزشهای مجازی منعقد گردید، به اندازه مبلغ قرارداد، حساب طرف قرارداد مسدود می‌گردد و در صورت ایفای تعهدات قراردادی است که به صورت خودکار از حساب طرف برداشت می‌گردد. در مورد قراردادهای ارزشهای مجازی دو تعهدی و سه تعهدی نیز بایستی گفت که اگرچه به لحاظ نظری، امکان انعقاد چنین قراردادهای عهدی وجود دارد اما به لحاظ ظرفیت‌ها و امکانات حاکم بر شبکه بلاک چین و التزامات حاکم بر آن، صرفاً انعقاد قراردادهای ارزشهای مجازی به صورت تک تعهدی وجود دارد.

نتیجه‌گیری

قراردادهای ارزشهای مجازی در حقوق ایران تاکنون شناسایی نشده است اگرچه می‌توان با توجه به موضوع قراردادهای مزبور که عمدتاً با استفاده از ارزشهای مجازی صورت می‌گیرند، معاملات در این حوزه را یک نوع قراردادهای مرتبط با ابزار مشتقه دانست. به عبارت دیگر، قراردادهای ارزشهای مجازی در نظام حقوقی ایران بیش از این که یک قرارداد مدنی باشد، یک قرارداد تجاری تلقی می‌شود و در زمره قراردادهای مرتبط با حقوق تجارت و ابزار مشتقه قرار می‌گیرد. تلقی قراردادهای ارزشهای مجازی تحت عنوان قراردادهای تجاری در زمینه سرمایه‌گذاری مشترک نیز مهم می‌نماید چرا که شخص اعم از حقیقی و حقوقی که مبادرت به سرمایه‌گذاری مشترک با یک نهاد دولتی یا خصوصی ایرانی در یک حوزه خاص می‌نماید، تاجر تلقی می‌شود. ابزار مشتقه، اوراق بهاداری هستند که به خودی خود ارزش ذاتی ندارند و ارزش آن‌ها بر اساس دارایی اصلی دیگری تعیین می‌شود. به عبارت دیگر بر اساس یک دارایی اصلی یا زیربنایی، اوراق بهادار فرعی ایجاد می‌شود. این اوراق بهادار با وجود آن که ارزش ذاتی ندارند ولی مانند یک اوراق بهادار مستقل در بورس معامله می‌شود. ابزار مشتقه بسیار متنوعی در بازارهای بین‌المللی وجود دارند ولی مهم‌ترین آن‌ها در ایران، اختیار معامله و قرارداد آتی هستند. اختیار معامله نوعی اوراق بهادار است که در بازار بورس ایران وجود ندارد. اختیار معامله دو نوع کلی دارد: اختیار خرید و اختیار فروش. به طور کلی قراردادهای اختیار دربرگیرنده نوعی حق هستند که می‌توان در صورت لزوم از آن‌ها استفاده کرد. در قرارداد اختیار خرید، خریدار حق خرید اوراق بهاداری را در زمانی مشخص می‌خرد.

منابع

ابراهیمی غفار، زهرا (۱۳۹۶)؛ قراردادهای ارزشهای مجازی و نقش آنها در خلق ارزش از منظر بانک‌ها، هفتمین همایش سالانه بانکداری الکترونیک و نظام‌های پرداخت.
خارکش، فاطمه و فتحی زاده، امیر هوشنگ (بی تا)؛ بررسی حقوق تطبیقی قرارداد سرمایه‌گذاری مشترک (جوینت ونتچر) ایران با چین.

- درویشی هویدا؛ یوسف (۱۳۹۴)؛ مسئولیت تضامنی و امکان طرح دعوا علیه کلیه مسئولین بدون رعایت ترتیبات خاص، فصلنامه رای مطالعات قضایی، شماره ۱۰.
- دیلمی، احمد (۱۳۹۰)؛ تاملی در قرائت های مختلف از مسئولیت تضامنی، فصلنامه فقه و حقوق اسلامی، سال دوم، شماره سوم.
- زارع، علی و احمدی، احمد (۱۳۹۷)؛ بررسی ماهیت حقوقی و قوانین حاکم بر صندوق سرمایه گذاری در بورس اوراق بهادار، فصلنامه پژوهش های جدید در مدیریت و حسابداری، دوره ۵، شماره ۲۲.
- مظلومی، نادر و دیگران (۱۳۹۸)؛ الگویی برای اجرای راهبرد سرمایه گذاری مشترک بین المللی (مطالعه ای در صنعت خودرو ایران)، فصلنامه پژوهش های مدیریت راهبردی، سال بیست و پنجم، شماره ۷۳.
- Bachert , Kristian , “ Fair Value Accounting: Implications for Users of Financial Statements ” , Peter Lang, 2012 , p 112.
- Kawa, Arkadiusz and Maryniak, Anna, “ SMART Supply Network” , Springer, 2018,
- Ma,Richard et al , “ Fundamentals of Cryptocurrency contracts Security” , Momentum Press, 2019, p 90.
- Schäfer,Christian , “ Bringing Blockchain to Corporate Finance. A Cryptocurrency contracts for Corporate Bonds” , EconoBooks, 2019
- Solorio, Kevin et al , “ Hands-On Cryptocurrency contracts Development with Solidity and Ethereum: From Fundamentals to Deployment” , O'Reilly Media, Inc.", 2019

Cryptocurrency contracts' Parties in the field of joint ventures from the perspective of the Iranian, France and Englis

Gholam Nabi Feyzi Chakab¹, Mohammad Taghizadeh²

¹ Assistant Professor, Department of Law, Faculty of Law, Allameh Tabatabai University

² Doctoral student specializing in private law at Allameh Tabatabai University

Abstract

In the Iranian legal system, according to Article 183 of the Civil Code, which considers cryptocurrency contracts as a kind of agreement between two or more people who accept it together, and from this perspective, cryptocurrency contracts can be subject to Article 183 above. ; It should be noted that cryptocurrency contracts are a kind of contract within the framework of Iranian civil law. - Analytically and using library resources, it answers the question that from the perspective of the Iranian legal system, what is the position of cryptocurrency contracts in the field of joint ventures? The result of the present study is that due to the lack of specification in the civil law on the necessity of traditional contracts, cryptocurrency contracts are also a type of contract. Of course, these contracts are more similar to commercial contracts in the Iranian legal system than they are to civil contracts in the field of joint ventures.

Keywords: cryptocurrency contracts , joint venture, ownership contracts, test contracts.

¹ . **Corresponding Author:** legalfayz@gmail.com